

Леонід ТИМОШЕНКО,
кандидат історичних наук, професор
кафедри давньої історії України та спеціальних історичних дисциплін
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Україна, Дрогобич) cliotima@mail.ru

ІСТОРІЯ ДАВНЬОГО ТРУСКАВЦЯ (XV – початок XIX ст.): ПІДСУМКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті простежується процес нагромадження наукових знань про Трускавець протягом XIX – початку XXI ст. Аналізується велика кількість науково-популярних та суто академічних публікацій, розміщених у різний час та в різних виданнях. Феноменом історіографії Трускавця є вихід у світ кількох бібліографій міста, серед яких виокремлюється академічна бібліографія, видана в Києві 2003 р. Відсотково велика кількість публікацій була розміщена в періодиці, переважно австрійської та польської доби. Автор доходить висновку про те, що за невеликими винятками, уявлення про давній період в історії населеного пункту залишилися досить таки фрагментарними. Так, наприклад, перша писемна згадка Трускавця (1427 р.) ще не стала надбанням історіографії, а історія місцевих українських храмів/парафій висвітлена взагалі недосконало (винятком є нарис О. Реги, який присвячений історії місцевої церкви Св. Миколая XIX – XX ст.). Досі не залучено до досліджень матеріали картографії населеного пункту. Дослідників та краєзнавців більше приваблювала історія курорту, починаючи від 1827 р. Згаданий період найтитульніше висвітлений в публікаціях А. Теодоровича, З. Пельчара, доктораті Т. Льоренца та монографії Х. Харчук, нарисі Г. Коваль. Водночас, не можна не помітити того, що велика кількість бібліографій історії Трускавця суттєво не вплинула на ступінь якості його академічних досліджень. У додатку публікується текст рукописного путівника з описом Трускавця 70-х рр. XIX ст.

Ключові слова: Трускавець, історія, історіографія, публікації, дослідження, монографії, бібліографія.
Літ. 72.

Leonid TYMOSHENKO,
PhD (History), Professor at the Department
of Ancient History of Ukraine and Special Historical Disciplines
of Drohobych Ivan Franko state Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) cliotima@mail.ru

HISTORY OF ANCIENT TRUSKAVETS (XV – start XIX century): RESULTS AND FUTURE STUDIES

The article traces the process of accumulation of scientific knowledge about Truskavets during XIX – early XXI century. Analyzed a large number of popular and purely academic publications placed at various times and in various publications. Truskavets is the phenomenon of historiography release of several bibliographies city, including singled out academic bibliography, published in Kiev in 2003 Percentage large number of publications was placed in periodicals, mostly Austrian and Polish days. The author concludes that with few exceptions, the idea of the ancient period in the history of settlements were still quite fragmented. For example, the first written mention of Truskavets (1427) has not become the property of historiography and history of the local Ukrainian churches / congregations imperfectly covered at all (except for the outline O. Reggae that is dedicated to the history of the local church St. Nicholas XIX – XX centuries.). Still not involved in the research materials cartography settlement. Researchers and ethnographers more attractive resort history, from the 1827 same period nayhruntovnishe highlighted in publications A. Teodorovich, S. Pelchara, PhD T. Lorentsa, Kh. Kharchuk and monographs, essays G. Smith. However, it must be noted that a large number of bibliographies history Truskavets not significantly affected the level of quality of its academic research. Attached handwritten text published guidebook with descriptions of Truskavets 70's. XIX century.

Key words: Truskavets, history, historiography, publications, studies, monographs, bibliography.
Ref. 72.

ИСТОРИЯ ДРЕВНЕГО ТРУСКАВЦА (XV – начало XIX вв.): ИТОГИ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

В статье прослеживается процесс накопления научных знаний о Трускавце на протяжении XIX – начала XXI в. Анализируется большое количество научно-популярных и чисто академических публикаций, размещенных в разное время и в различных изданиях. Феноменом историографии Трускавца является выход в печать нескольких библиографий города, среди которых выделяется академическая библиография, изданная в Киеве в 2003 г. Пропорционально большое количество публикаций было размещено в периодике, преимущественно австрийского и польского времени. Автор приходит к выводу о том, что за исключением небольших примеров, представления о древнем периоде в истории населенного пункта остаются достаточно фрагментарными. Так, например, первое письменное свидетельство о Трускавце (1427 г.) еще не стало доминирующим в историографии, а история местных украинских храмов/парафий вообще изучена несовершенно (исключение составляет очерк А. Реги, который посвящен истории местной церкви Св. Николая XIX – XX вв.). До сего времени к исследованиям не привлечены материалы картографии населенного пункта. Исследователей и краеведов больше всего привлекала история курорта, начиная с 1827 г. Отмеченный период наиболее основательно изучен в публикациях А. Теодоровича, З. Пельчара, докторате Т. Лёренца и монографии Х. Харчук, очерке Г. Коваль. В то же время, нельзя не отметить того, что большое количество библиографий истории Трускавца существенно не повлияло на степень качества его академических исследований. В приложении публикуется текст рукописного путеводителя с описанием Трускавца 70-х гг. XIX века.

Ключевые слова: Трускавец, история, историография, публикации, исследования, монография, библиография.

Лит. 72.

Постановка проблеми. Дослідження історії Трускавця має свої традиції. На сьогодні відомо як мінімум три спроби складання спеціальних бібліографічних покажчиків до історії міста¹. Якщо повністю довіряти досвіду бібліографії (і якщо абстрагуватися від згадок Трускавця в джерелах та хроніках ранньомодерного часу), то перші спроби описування поселення-оздоровниці відносяться до початку XIX ст., коли, властиво, розпочалося використання властивостей його природних багатств. Ці перші писання є, з інформативного погляду, досить малоцікавими для фахового історика, позаяк відповідають духові часу, коли представники романтичного напрямку історіографії грішили фактографічними неточностями, допускали певний безлад в наświetленні подій, перебільшували легендарні свідчення тощо².

З розвитком курорту (усталеною датою його заснування вважається 1827 р., коли було влаштовано перші стаціонарні ванни для лікування) розпочалося видання довідкової краєзнавчої та

¹ Teodorowicz A. Przyroda i literatura Truskawca. – Drohobycz, 1914; Маціевський А., Мацюк О. Трускавец за 500 лет (1469 – 1969): Библиографический указатель. – Львов, 1972; Трускавец: Краєзнавчий бібліографічний покажчик / Упоряд. І. Б. Матяш, Л. П. Одинока, Р. В. Романовський, І. М. Скибак // Архівні та бібліографічні джерела української історичної думки. – Вип. 9 / Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2003. Упорядники останнього покажчика використали давніше бібліографічне видання, яке вийшло друком ще 1972 р. Див. також літературу про Трускавец у виданні: Biedrzycka A. Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej. – Kraków, 2000. – S. 255–256.

² Так, наприклад, один із перших описів сусіднього з Трускавцем Дрогобича належить Ф. Сярчинському. Рукопис зберігається в архіві Оссолінеуму у Вроцлаві. Опубліковано за польськомовним оригіналом: Pilecki J.M. Franciszek Siarczyński. Drohobycz na początku XIX wieku // Ziemia Drohobuska. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobuskiej. – 2002. – N 16. – S.124. Публікація українською мовою: Тимошенко Л. Описи Дрогобича XIX ст. // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2003. – Вип. VII. – С. 556–557.

туристичної літератури. Так, Трускавець регулярно вносився до переліку оздоровниць Польщі та Галичини [53]. У 30–40-х рр. XIX ст. з'явилися перші газетні публікації про лікувальний заклад [51; 52; 62–67]. У 70-х рр. був написаний рукописний путівник про Дрогобич та його околиці з цікавим описом Трускавця³. 1892 р. був надрукований короткий нарис Л. Дзедушицького, написаний для «Географічного словника» [49], доповнений 1902 р. [69].

Зрозуміло, що наприкінці XIX – на початку XX ст. про Трускавець часто писала преса, матеріали якої досі вивчені недосконало. Передовсім, слід звернути увагу на місцеві польськомовні газети, які видавалися в Дрогобичі: «Наддністрянська газета», «Дрогобицький кур'єр», «Новий Дрогобицький кур'єр», «Самбірсько-Дрогобицький тижневик», «Дрогобицькі новини», «Підкарпатський голос», «Підкарпатська газета», «Дрогобицький тижневик», «Реформа». Матеріали преси можуть мати при з'ясуванні окремих питань вирішальне значення. Так, наприклад, за публікацією в 1894 р. у «Познанському огляді» вдалося прояснити ситуацію зі встановленням пам'ятника Міцкевичу в Трускавці [59]. Так само, як і дрогобицький пам'ятник Міцкевичу, його автором був відомий на той час львівський скульптор Тадеуш Баронч (1849 – 1905) [45].

На початку XX ст. з'явилися досить предметні та змістовні путівники, присвячені спеціально Трускавцю [62]. Проте лише в міжвоєнний період вони стають більш фаховими, краще ілюстрованими, хоча, зрозуміло, ретроспективні сюжети в них межують з публіцистикою та легендами [70]. У 1933 р. побачив світ найкращий та найповніший, багато ілюстрований довідник-путівник про Трускавець [71].

Назагал, міжвоєнний період був часом активного зацікавлення красзнавством Трускавця та розвитком його як міста-курорту, прикладом чого може слугувати видання 1936 р. цікавого ілюстрованого журналу «Трускавецька одностенка», присвяченого 25-річчю діяльності на посаді урядника оздоровниці Раймунда Яроша [46]. Чимало цікавих публікацій друкувалося тоді на сторінках першої міської польськомовної газети «Трускавецькі джерела». Вочевидь, потрібно вивчити і регіональну польськомовну пресу міжвоєнної доби: «Кур'єр Підкарпаття», «Новини», «Огляд Підкарпаття», «Дрогобицький кур'єр», «Дрогобицько-Бориславсько-Самбірсько-Стрийський голос». Зокрема, активним дослідником-красзнавцем був лікар Зенон Пельчар, автор путівника 1909 р. [55]⁴, а також ювілейної книги до 100-річчя заснування курорту [56]. За даними А. Теодоровича, З. Пельчарові належить 19 публікацій про Трускавець, виданих ще в 1893–1913 рр. [62].

26.03.1938 р. у Львові був захищений докторат з історії медицини, написаний вихідцем з Дрогобича лікарем-урологом Тадеушом Льоренцом (1906–1986) [48]. Праця була виконана на кафедрі історії медицини Львівського університету, якою керував професор В. Зембіцький. Докторат містить чимало цікавого джерельного матеріалу, який не застарів дотепер. Передовсім, автор ґрунтовно вивчив різноманітну періодику австрійської та міжвоєнної доби, наукові та джерельні публікації, опрацював архіви. Зрозуміло, що його більше цікавив розвиток Трускавця як курорту, проте й екскурс в минуле населеного пункту має наукове значення.

Першу писемну згадку Трускавця Т. Льоренц датує 1461 р. як власність Коритків. Він також розглядає походження назви, беручи до уваги лише уснуючі версії про його «рослинне» походження (або від трускавок, або від лісу). Позитивним тут є те, що дослідник познаходив спільнокореневі назви в інших районах Польщі. Подальшу історію населеного пункту (села) автор викладає як приватну власність наступників Коритків: Тустановських та Рудницьких, після них – за урядами дрогобицьких старост, починаючи від Станіслава Малджика, який на початку XVI ст. перевів Трускавець у державну власність. Ранньомодерний період історії Трускавця закінчується урядом старости Вацлава Жевуського.

Згадку земного воску (озокериту) у Трускавці Т. Льоренц відносить до 1815 р. У 1837 р. вже добували, у 1840 р. зробили перший хімічний аналіз. Видобували в урочищах Луг і Помярки, період найбільш активного видобутку припадає на 1882 – 1891 рр. В урочищі Липки на відстані 1 км на північ від Трускавця, на покритому лісом узгір'ї були розвідані поклади олова і цинку,

³ Публікується в додатку до цієї статті.

⁴ Брошура була перевидана у перекладі українською мовою. – Пельчар Зенон, доктор. Історія розвитку Трускавця і вдосконалення останніх років: Огляд оздоровчо-бальнеологічних і туристичних матеріалів / Пер. з поль. Г. Заборовської і Н. Бойсан. Наук. ред. І. Стахів. – Трускавець, 1997.

сірки, гіпсу, воску, озокериту. На Помярках – озокериту, нафти, сірки і мірабіліту. У 1814 р. Юзеф Геккер з Яном Маттісом заснували акційне товариство «Добра надія» для виробництва олова та цинку. Однак у 1823 р. воно заглохло. У 1881 р., коли Трускавець перейшов у власність спілки на чолі з князем А. Сангушком, почалась нова ера. На Липках залишилась тільки одна копальня, на Помярках видобували багаті поклади озокериту та сірчаної руди.

У 1810 р. Юзеф Геккер здійснив вдалу спробу дистиляції нафти, у 1817 р. нею вже освітлювались околиці Дрогобича. У 1848 р. торговці-євреї завели нафту до Львова місцевим аптекарям. Її аналіз здійснили Лукасевіч і Зех. Нафта у Трускавці добувалась в урочищі Кривче. У 1849 р. право на експлуатацію належало Давидові Стеурманові. Але в кінці XIX ст. видобуток занепав.

У середині XVIII ст., з початком спорадичного гірництва, в Трускавці могли знати про лікувальні властивості мінеральних вод. На початку XIX ст. про них вже розійшлась слава. У 1801 р. Балтазар Гаккет, який у 1791 – 1793 рр. здійснив наукову подорож Прикарпаттям, провів хімічний аналіз місцевих вод, але їх результати не збереглися. Поза тим, вже у 1800 р. про це було добре відомо. У 1815 р. Кароль Схіндлер виокремив місцеві поклади руд (сірку і сірчану воду). Того ж року були організовані перші сірчані ванни, про що відомо з публікації у Відні (1815 р.). Вони дорівнювали якостям сірчанних вод у Шклі та Любені. Але їх застосовували дуже примітивно (обладнання потрібно було привозити з собою). Зміни відбулися в 1826 і 1827 рр. У 1827 р. камеральний уряд Дрогобича заснував тут чотири корчми з ваннами. Батьком трускавецьких мінеральних вод вважається Юзеф Міцевський, який був керівником камерального господарського уряду в Дрогобичі (1833 – 1853 рр.). Про це чітко фіксується в так зв. «Галіційських шематизмах» у 1832 – 1854 рр. Саме він запровадив стаціонарні ванни, а також помешкання для відпочивальників. Так, у 1836 р. був відкритий спеціальний будинок на вісім кабін по дві ванни в кожній, у 1840 р. – будинок «Нептун» на 19 кабін по одній ванні. Позаяк уряд цим не цікавився, справа розвивалась приватно. До 1836 р. – часу проведення перших аналізів, було відомо про сім джерел, названих іменами цесарів та членів їх сімей (Фердинанд, Марія та ін.), одні води використовувались для ванн, інші – для пиття (так, пробували лікуватися водою зі вмістом нафти та сірки). З 40-х рр. почалася забудова помешкань для відпочивальників. З'явився і перший готель «Kasarnia» на 40 номерів, який його перший власник Ян Шнайдер в 1844 р. продав державним органам влади. У 1842 р. на місці давнього трактиру розпочато будову великого готелю (курортного дому) із залом для забав на 300 осіб. Того ж року закладено парк. Цікаво, що тоді ж уряд викупив лісок, який належав греко-католицькій церкві, біля якого знаходилися джерела мінеральних вод (чотири – сірчаної та Марія). Була облаштована дорога до них, яка проходила уздовж потоку Коточий. Першими лікарами були Антоній Мачек (до 1846 р.) і Францішек Турек. У 1860 р. адміністрація запровадила різноманітні нормативні документи, у т.ч. статут та інструкції для лікування. Першу аптеку відкрив у 1860 р. дрогобицький фармацевт Ключковський.

До 1870 р. Трускавець перебував в оренді приватних підприємців (Ян Шнайдер, Томаш Пасинковський), з 1870 р. – у приватних руках: з 1870 по 1881 рр. – дрогобичан Лейзора Шраера і Лейзора Гартенберга, з 1881 р. – нової спілки Адама і Владислава Сапег, Станіслава і Марцеля Жолтовських, Едмунда Радзивіла, Владислава Радзейовського, Францішка Хлаповського, Модеста Марианського і Войцеха Бродзяка. У 1882 р. прийнято в експлуатацію новий великий будинок для ванн. Новим засобом для лікування стали грязьові ванни. У 1887 р. закладено новий парк (з 1898 р. отримав назву «Адамівка»), у 1902 р. відкрито інгаляційний закалад. У період 1898 – 1908 рр. у власників Трускавець орендували Юзеф Вичинський, Тадеуш Баронч, Станіслав Мізерський і Зенон Пельчар. З 1908 р. курорт перебував під безпосереднім керівництвом графа Жолтовського. У 1911 р. Трускавець придбала нова спілка власників під назвою «Zdroje Truskawieckie» у складі: Раймунд Ярош (голова), Еміль Парнас, Станіслав Отовський і граф Фридерик Рессегнер (члени). У 1912 р. відкрито залізницю, яка сполучила Трускавець з Дрогобичем.

Докторат Т. Льюренца супроводжують великі додатки: текстів документальних джерел (найстаріший – про зникнення суровиці в Дрогобичі та Трускавці 1586 р.); таблиць (наприклад, про доходи мешканців в 1564 – 1692 рр.); списків мешканців – власників нерухомості за Йосифінською метрикою 1787 р. та Францисканською метрикою 1820 р.; текст результатів першого аналізу води 1831 р.; текст першого курортного статуту 1860 – 1869 рр. та ін. нормативних доку-

ментів; перелік нерухомості станом на 1870 р. (140 одиниць); перелік лікарів (1834–1936 рр.); таблиця кількості відпочивальників з 1833 р. (70 осіб) по 1935 р. (16054 особи); таблиця кількості прийнятих ванн з 1862 р. (18410) по 1895 р. (17280); динаміка будівництва помешкань з кількістю кімнат з 1843 р. (100) по 1935 р. (5360).

На жаль, Т. Льюренц не опублікував за матеріалами докторату жодної статті, то ж його вагоме дослідження залишилось невідомим і не мало впливу на подальшу історіографію Трускавця.

У радянський час історією Трускавця займалося невелике число дослідників. Так, 1965 р. вийшла популярна книга І. Маркова і О. Шатирка⁵, в якій довоєнний Трускавець протиставлявся радянському. Відповідно, прогрес курорту пов'язувався винятково з «піклуванням» про нього партії та радвледи. Найбільш вагомі праці написали двоє видатних львівських істориків: Ярослав Ісаєвич та Орест Мацюк. Перший є співавтором нарису історії міста для «Історії міст і сіл» [12; 13], другий – двох окремих книг.

Щодо нарисів Трускавця в «Історії міст і сіл», то вони написані, як для радянського часу, досить фахово. На відміну від статей-нарисів про інші населені пункти, в них порівняно велика увага приділена давньому періоду та історії курорту в XIX – першій третині XX ст., хоча, зрозуміло, найбільш акцентовано період радянського «будівництва». Зрозуміло, що період історії міста до XX ст., а то й до 1939 р., написав Я. Ісаєвич, який непогано орієнтувався в публікаціях джерел та був добре ознайомлений з польською історіографією. І все ж, нарис вийшов не таким вже і досконалим. На мою думку, справа тут не тільки в обмеженнях радянської доби. Вочевидь, авторам забракло часу (чи, можливо, й сміливості) для проведення більш прискіпливих пошуків.

Про праці з історії Трускавця доктора історичних наук, уродженця Трускавця Ореста Мацюка, варто сказати докладніше. Ще 1964 р. він опублікував газетну статтю про походження назви міста [23]. 1972 р. у співавторстві з О. Мацієвським дослідник видав бібліографічний покажчик про місто [18]. Йому ж належить кілька статей про давній Трускавець [19–22]. У 1997 р. з'явилася друком окрема книга «Короткий нарис історії Трускавця», серед авторів якої є О. Мацюк [10] (перевидана 2000 р. [24]⁶). Незважаючи на те, що О. Мацюк помилково вважав датою першої писемної згадки Трускавця 1469 р.⁷, його внесок у дослідження історії давнього поселення є великим. Вартим уваги є, передовсім, бібліографічний покажчик Трускавця, який є чи не єдиним прикладом такого роду в радянській історіографії міст. Важливо також, що до бібліографії увійшов і розділ «Рукописні джерела», в якому було подано 119 позицій архівних джерел з львівських (переважно з ЦДІА у Львові, де працював О. Мацюк) та польських архівів до історії міста періоду від найдавніших часів до 1956 р.

З літератури останнього десятиліття слід відзначити фахово написану розвідку польського історика Р. Квіріні-Поплавського про трускавецький костюл, який був заснований як каплиця в 1859 р. [47; 61] Авторів належить спроба з'ясувати давніше походження Трускавця, зокрема, він вказав на те, що ще в 1919 р. краківський історик О. Галецький опублікував інвентар зі згадкою Трускавця в 1427 р. На цю публікацію відгукнувся Є. М. Пілецький, який визначив, що Трускавець «старший на кількадесят років» [58].

Трускавцем продовжують цікавитися дослідники та публіцисти в сусідній Польщі, що є цілком зрозумілим, адже їх приваблюють сліди польської культури, які ще залишилися в краю, а також ностальгія по назавжди втраченому. З численної «кресової» літератури, яка є дуже популярною в сучасній Польщі, трапляються видання, в яких Трускавець не обділений увагою [60; 68; 72]. Назвемо ще одну польськомовну книгу, яка містить цінну інформацію про фотографії та листівки Трускавця міжвоєнного періоду, що зберігаються в Архіві Механічної Документації

⁵ Марков І. І., Шатирко А. С. Трускавець. – Львів, 1965. 1969 і 1970 вийшло друге і третє видання книги, доповнене матеріалами про розвиток курорту у роки побудови «розвинутого» соціалізму. Щодо історичної ретроспективи, від згаданої книги мало чим відрізнялося видання: Альперин А. І. Курорт Трускавець. – Львів, 1969; 2-ге вид. – Львів, 1970 та ін.

⁶ За невеликими винятками, в новому виданні відтворено текст 1997 р., проте з незрозумілих причин залишилось тільки двоє авторів.

⁷ Згаданий бібліографічний покажчик вперше у радянській історіографії задекларував цю дату – 1469 р., від часу якої минуло 500 років. Проте, як видається, 500-річчя Трускавця так і не відсвяткували.

у Варшаві [44]. У згаданому науково-довідковому виданні подана інформація про 46 архівних фотознімків Трускавця, в тому числі й про дуже рідкісні⁸.

Ще в радянський час до проблеми походження назви Трускавця звертався Ярослав Ольховий [25–27]. Дослідник топоніміки Дрогобиччини висунув досить обґрунтовану версію про походження назви Трускавця від *трусск*, тобто сушняковий ліс. Ця версія була пізніше (і незалежно від Я. Ольхового) доведена польським ономастом професором Владиславом Макарьським, який є автором дослідження «Назви місцевостей давньої Перемишльської землі». На його думку, назва Трускавець є фізіографічною, а не відантропонімною. Вона постала внаслідок субстантивізації прикметника *трускавий* за допомогою форманта *ець*. Сам прикметник походить від *трусск*, що означає *шелест*, *хруст*. До речі, і *трускавка*, *позьомка* зустрічаються в лексиконі як мінімум від 1742 р., і вони не є синонімом полуниці, а похідним від *трусск*, *шелест*. Ще одна можлива версія – назва Трускавець походить від невідnotenого в джерелах потоку Трускавець, того ж семантичного типу, що й Сопот, Шамачий, або від якогось місця, яке поросло ламкою/хрусткою рослинністю [50].

Слід відзначити публікації про міську символіку [4–9; 31], серед яких виділяються дослідження А. Гречила – автора сучасного герба міста. Не так давно побачив світ нарис історії трускавецької церкви, виданий місцевим дослідником О. Регою [29], який містить цікавий ілюстративний матеріал. У книзі краще висвітлений період кінця XIX – початку XXI ст. З публікацій останніх років варто виокремити статті Тараса Батюка, в якій оглянуто розвиток місцевої солеварні [2], Андрія Гречила про герб міста [9], науково-популярну книгу В. Цветкова [15], монографію Христини Харчук про архітектуру міста XIX – прешої половини XX ст. [41], републікацію книги Олекси Пристая «З Трукавця у світ хмародерів» [28/1], великий «кресовий» нарис Станіслава Ніції [54], публікацію поштівок Трускавця Ігоря Сеніва з ретроспективним нарисом [30] та ілюстрований історичний нарис Галини Коваль [14]. У науково-популярних статтях я торкався дати заснування Трускавця та його найдавнішого минулого [33–39]. Чимало матеріалів про Трускавець опубліковано на сторінках вроцлавського часопису «Ziemia Drohobuska» (у 1991–2007 рр. вийшло друком 20 зашитів видання) [42], який трансформувалася в «Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Drohobuskiej» (станом на кінець 2016 р. вийшло 19 чисел видання). Публікації згаданих періодичних видань мають переважно мемуарно-біографічний характер і, загалом, не стосуються історії Трускавця до початку XX ст.

Одним із дослідників, хто намагався дати характеристику джерел до історії давнього Трускавця, був згаданий Т. Льоренц. До цієї проблеми звертався також і О. Мацюк. Так, у згаданому бібліографічному покажчику понад 20 позицій наведених назв рукописних джерел відносяться до досліджуваного періоду [18]. У подальшому в «Короткому нарисі історії Трускавця» О. Мацюк зробив спробу характеристики актових джерел XV – XVII ст., а також масових джерел початкового періоду австрійського панування в краю (Йосифінської та Францисканської метрик, найдавніших метричних книг Трускавця тощо) [10, 7–10]. При всій повазі до автора, який вперше оприлюднив вагомий фактологічний матеріал, зауважу, що не всі його припущення підтверджуються. Так, наприклад, люстрації Дрогобицького староства 1469 р., в якій міг би відкластися матеріал про Трускавець, не існує (найдавніша люстрація Дрогобиччини датується лише 1564–1565 рр. [16, 207]). Крім того, частина вказаних О. Мацюком джерел давно опублікована⁹, зате інші архівні комплекси чомусь не привернули увагу дослідника. Відтак, вони залишилися не облікованими [32; 34].

Протягом двох століть нагромадилася чимала література про Трускавець в хронологічних рамках XV – початку/середини XIX ст. За невеликими винятками, уявлення про давній період в історії населеного пункту залишилися досить таки фрагментарними, хоча цілий ряд дат і пов'я-

⁸ Наприклад, № 767 «Урочистість перейменування вулиці Об'їзної на вулицю Ромуальда Яроша в 1936 році»; № 776 «Ванни: вигляд зовнішній, кабіна мінеральних ванн», фото 1926 р.; № 777 «Бювет мінеральної води «Джерело Барбара» в день відкриття в 1936 р.»; № 790 «В'язниця: фрагмент будинку», фото 1931 р.; № 791 «Урочистість посвячення Дому Товариства «Родина урядовця» (з львівським воєводою Владиславом Беліною-Пражмовським), фото 1937 р.; № 792 «Загальна школа ім. Генрика Сенкевича, зовнішній вигляд будинку», фото 1932 р.; № 793 «Процесія Божого Тіла в 1932 році»; № 799 «Посол США Джон Н. Вілліс в Трускавці в 1931 році» та ін. Цікаво, що деякі фотовідбитки збереглися в кількості кількох десятків примірників.

⁹ Це стосується, передовсім, люстрацій XVI ст., а також найбільшої і найцікавішої люстрації 1664 – 1665 рр.

заних з ними подій були відомими ще в XIX ст. Аналіз історіографічних матеріалів засвідчує, що дослідників та краєзнавців більше приваблювала історія курорту, починаючи від 1827 р. (на початку вересня 2007 р. Трускавець відзначив 180-річчя курорту і 60-річчя надання йому міського статусу). Згаданий період найгрунтовніше висвітлений в доктораті Т. Льоренца та монографії Х. Харчук, нарисі Г. Коваль. Водночас, не можна не помітити того, що велика кількість бібліографій Трускавця суттєво не вплинула на ступінь якості його академічних досліджень. Це видно, передовсім, з найновішої енциклопедичної статті, яка містить застарілі уявлення на найдавніше минуле та численні лакуни [11].

Сьогодні можна відверто говорити й про те, що історія давнього Трускавця, тобто, від найдавніших часів до початку – середини XIX ст., посправжньому не зацікавила дослідників. Так, наприклад, у деяких публікаціях (навіть путівниках) називалася дата першої писемної згадки Трускавця – 1427 рік, проте їй не надавалося відповідного значення. Теж стосується і праць О. Мацюка, який згадував цю дату, але, вочевидь, враховуючи характер джерела (ідеться лише про розмежувальний акт), не зміг переглянути своє попередньо сформоване переконання. Відтак, у літературі другої половини XX – початку XXI ст. «прижилася» пізніша дата – 1469 р., з якою пов'язувалися початки поселення, а 1969 р. навіть відзначалося 500-річчя Трускавця¹⁰. Деколи збивали з напрямку об'єктивного вирішення питання і припущення про давніший (від перших писемних згадок) вік Трускавця. Аналогічні аномальні речі відбулися і в справі пояснення назви міста.

Як історик-документаліст, який не обтяжений ярмом «єдино правильної» методології, що давно віджила своє, я з повагою ставлюся до напрацювань дослідників у минулому. Так, у мене викликає спокійну рефлексію очевидна польськість літератури, написаної до 1939 р., чи, скажімо, несправедливі закиди радянської історіографії, яка всіляко намагалася понизити заслуги польської влади в розвитку Трускавця і розхвалити піклування совдепівської влади, яка нібито тільки те й робила, що переймалася клопотами про здоров'я трудящих. Водночас, я не можу спокійно читати про те, що в праісторичні часи на території сучасного Трускавця «вирувало життя», що поселення існувало вже в княжі чи й раніші часи; про феодальний та національний гніт у селі Трускавець, який встановили польські феодалі, про фантастичні версії щодо походження назви поселення та ін.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що історіографія про давній Трускавець містить чимало лакун. Так, наприклад, досі не вивчена історія місцевих церков (за візитаційними протоколами XVIII ст. Трускавець мав не один, як вважають краєзнавці, а два храми: Св. Миколая і Св. Трійці). До наукового обігу досі не залучена картографія: наприклад, карта фон Міга, кадастрові мапи XIX ст. тощо. Назагал, соціальна історія давнього населеного пункту (у широкому та вузькому розумінні цього поняття) ще далека від досконалості. Насамкінець, потрібно хоча б узагальнити все, що досі написано про Трускавець.

Додаток

Трускавець [за рукописним путівником 70-х рр. XIX ст.]¹¹

*Nim poganisz w świat
Na skrzydlach latawca,
Bryś obcy, czy brat
Wstąp do Truskawca.*

За милю від Дрогобича у південному напрямку лежить село Трускавець, до якого веде широкий гостинець, обсаджений деревами. По дорозі минаємо міський цвинтар, депот, баню і наближаємося до так званої «Гірки» – улюбленого ліску, де чисте джерельце напоює спраглих, а густі

¹⁰ Щоправда, про якісь ювілейні святкування, які могли відбутися у 1969 р., нам не відомо.

¹¹ Путівник зберігається у збірці рукописів Львівської Національної бібліотеки ім. В. Стефаника. – Відділ рукописів Львівської Національної бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. – Ф. Баворовських. – Спр. 1104/І. – Арк. 1-83 (опис Трускавця – Арк. 30-41). Путівник був підготовлений до з'їзду Педагогічного Товариства в Дрогобичі, який планувався на 1880 р. Це дозволило датувати рукопис кінцем 70-х рр. Найпізніша подія, яка згадується в путівнику, відноситься до 1878 р. Про обставини появи путівника, авторство та використання в історіографії див. детальніше: Тимошенко Л. Описи Дрогобича XIX ст. // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VII. – Дрогобич, 2003. – С. 552-561. Тут же опубліковано найбільшу частину рукопису – опис Дрогобича.

листяні і хвойні дерева запрошують до спочинку. На гірці біля мурованої корчми повертаємо вбік і прибуваємо знову до місця, де повертає дорога.

Звідти справа бачимо село Модрич, а поза ним Борислав, а зліва Стебник; перед нами в котловинці між деревами ховається Трускавець, а за Трускавцем ніби в амфітеатрі тягнеться чорне пасмо Карпат. Так, розглядаючи гарні і навіть незвичайні краєвиди, не помічаємо, коли минули скромний сільський цвинтар і в'їхали між двома шеренгами сільських хат до самого закладу.

Першим засновником Трускавця був урядовець камеральних маєтків Міцевський, який, зустрівшись якось на прогулянці з дивним селянином Іваном Коньовим, довідався від нього, що той захворів і був кинутий напризволяще лікарем, але випадково забрався якось випадково до попівського ліску, де спраглий від гарячки, напився води з джерельця, що там витікало. Вода була гірка і несмачна, однак селянин погамував огиду, аби погасити жар, який палив його нутрощі, і через кілька годин відчув певне полегшення. Утішений тим спостереженням, знову вдався до джерела і переконавшись, що досягає наслідку істотного порятунку, пив воду щоденно і виздоровів. Оповідання Коньова дуже зацікавило Міцевського, який подався без затримки на вказане місце і переконався, що джерельце насправді має мінеральні властивості.

Подальші пошуки відкрили ще одне джерело. Аптекарь Теодор Торосевич провів хімічний аналіз обох джерел і переконався, що 1-ше уміщує солянку з сірчатою содою і поташем, а 2-ге – залізно-сірчасту воду з сіллю. Міцевський представив урядові донесення про своє відкриття, збудував у 1836 р. дворик під назвою «Гетьманський», який існує до цього часу; він винайняв його якійсь баронесі за 300 зл., аби дістати дохід, який можна стягнути з Трускавця, і в той спосіб подолати нехіль до створення колись якогось закладу в Галичині. Відкрите джерело названо в честь тогочасної правлячої пари «Марією» (тепер Марися) і «Фердинандом». Перше використовується для пиття і знаходиться в кіоску на кшталт китайської пагоди, друге постачає воду для ванн, з потоку неподалік.

Пізніше через два роки, коли винайдено асфальт, на пагорбі «Кам'яний горб» за півмилі від Трускавця відкрито джерело «Софія», набагато міцніше від джерела Марія і влаштовано її доставку рурами до тієї ж самої пагоди для зручності гостей, як бачимо його сьогодні.

Відкрите пізніше інше солоне джерело названо на честь одного з райців Скарбової Дирекції в Самборі «Джерелом Едварда», а друге солоно-гірке – на пропозицію інженера Адама Берського «Джерелом Броніслава», як таке, що сильніше від Марії боронило славу Трускавця.

Найдальше розміщене джерело «Юзя» є чистою водою і освіжує спраглих. Джерело Нафта з замилюванням п'ють гості купалень і мешканці.

Болотистий сірчаний шлам утворюється неподалік ванн в ліску під назвою «Липиця», а сірчано-солоний шлам найефективніший у селі Станілі.

Пізнішими протекторами Трускавця були: презес Скарбової Дирекції д-р Ігнатій Пленер і граф Володимир Русоцький. Це за їх впливом направлено давні дороги, прокладено нові, поставлено каплицю, готель, ванни і багато інших будинків.

Так-от Трускавець став не тільки славнозвісним курортним місцем, але й улюбленим затишком польської шляхти цілого краю.

Після призначення д-ра Пленера міністром Трускавець почав занепадати, і нарешті в 1870 р. перейшов у приватне володіння.

Окрім солоних джерел, причиною творення закладу трускавецьких мінеральних вод були також поклади чистої кристалізованої сірки, олов'яної слюди, галмею цинку, земляної смоли, скальної олії, ці мінерали видобувались у двох шахтах, але пізніше з причини великих шкод, які спричиняла витікаюча сірчана вода, дальшу працю занедбано.

Окрім перелічених мінералів в Копальні знайдено ще брунатну і голубувату глинку, а в ній пісковий маргель і підсочений гіпс, далі лупкову глинку, роговець, кремій, залізисту руду, алюр і вапно. Тепер ціла та копальня замінена криницею і носить назву «шахти Анни».

Подається за: Відділ рукописів Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. – Ф. Баворовських. – Спр. 1104/I [Przewodnik po Drohobyczu i okolicy]. – Арк. 30–41. Переклад з польської.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Альперин А. И. Курорт Трускавец / А. И. Альперин. – Львов, 1969; 2-ге вид. – Львов, 1970.
2. Батюк Т. Соляні жупи Дрогобицького староства у XVI – XVIII ст. / Т. Батюк // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. XI–XII. – Дрогобич, 2008. – С. 130–132.
3. Відділ рукописів Львівської Національної бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України. – Ф. Баворовських. – Спр. 1104/І. – Арк. 1–83 (опис Трускавця – Арк. 30–41).
4. Гречило А. «Про символіку міста Трускавця» / А. Гречило // Голос Ради. – 1992. – № 2–3 (8–15 січня). – С. 4.
5. Гречило А. Гуска – птиця не проста, гуска – символ Трускавця / А. Гречило // Франкова криниця. – 1992. – 27 березня. – С. 4.
6. Гречило А. Печатки сіл Дрогобицької округи кінця XVIII ст. / А. Гречило // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2000. – Вип. IV. – С. 419–428.
7. Гречило А. Про відновлення давнього символу Трускавця / А. Гречило // Галицька зоря (Дрогобич). – 1992. – № 7 (25 січня). – С. 3.
8. Гречило А. Про відновлення давнього символу Трускавця / А. Гречило // Галицька зоря (Дрогобич). – 1992. – № 4 (22 січня). – С. 2.
9. Гречило А. Символи міста Трускавця / А. Гречило // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. XI–XII. – Дрогобич, 2008. – С. 659–662.
10. Гузар З. Короткий нарис історії Трускавця / З. Гузар, О. Мацюк, І. Скибак. – Трускавець-Львів, 1997.
11. Данилюк Ю. З. Трускавець / Ю. З. Данилюк, В. І. Дмитрук // Енциклопедія історії України. – Т. 10: Т-Я. – Київ, 2013. – С. 169–170.
12. Исаевич Я. Д. Трускавец / Я. Д. Исаевич, Л. Т. Сенюк // История городов и сел Украинской ССР. Львовская обл. – К., 1978. – С. 673–680.
13. Исаевич Я. Д. Трускавец / Я. Д. Исаевич, П. І. Халус // Історія міст і сіл Української РСР. Львівська обл. – К., 1968. – С. 838–848.
14. Коваль Г. І. Трускавець – погляд крізь віки / Г. І. Коваль. – Львів: Карти і Атласи, 2014. – 78 с.: фот.
15. Літописець В'ячеслав. Трускавець – володар живої води / В'ячеслав Літописець. – Дрогобич, 2008.
16. Люстрації королівщин українських земель XVI – XVIII ст. Матеріали до реєстру рукописних та друкованих текстів / Уклала Р. Майборода. – Київ, 1999. – С. 207.
17. Марков И. И. Трускавец / И. И. Марков, А. С. Шатырко. – Львов, 1965.
18. Мациевский А. Трускавец за 500 лет (1469 – 1969): Библиографический указатель / А. Мациевский, О. Мацюк. – Львов, 1972.
19. Мацюк О. З історії Трускавця / О. Мацюк // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. II. – Дрогобич, 1997. – С. 13–18.
20. Мацюк О. Замки і фортеці Трускавця / О. Мацюк // Галицька брама. – 1995. – № 5; 1996. – № 17.
21. Мацюк О. Замки і фортеці Трускавця / О. Мацюк // Франкова криниця. – 1995. – № 42; 1996. – № 5.
22. Мацюк О. Пам'ятки оборонного будівництва Трускавця / О. Мацюк // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. I. – Дрогобич, 1995. – С. 28–32.
23. Мацюк О. Чому «Трускавець»? До видання «Історії міст і сіл Української РСР» / О. Мацюк // Радянське слово. – 1964. – 11 січня.
24. Мацюк О. Короткий нарис історії Трускавця / О. Мацюк, І. Скибак. – Трускавець, 2000.
25. Ольховий Я. Загадка названня Трускавця / Я. Ольховий // Трускавецкая здравница. – 1988. – 12 авг.
26. Ольховий Я. А істина виявилася посередині... / Я. Ольховий // Галицька Зоря. – 2000. – 3 жовтн.
27. Ольховий Я. Трускавець – соляне джерело / Я. Ольховий // Радянське слово. – 1972. – 22 берез.
28. Пельчар Зенон, доктор. Історія розвитку Трускавця і вдосконалення останніх років: Огляд оздоровчо-бальнеологічних і туристичних матеріалів / Пер. з поль. Г. Заборовської і Н. Бойсан. Наук. ред. І. Стахів. – Трускавець, 1997.
- 28/1. Пристай О. З Трускавця у світ хмародерів. Спомини з минулого й сучасного. Репринтне видання / О. З. Пристай. – Т. I. – Дрогобич, 2010.
29. Рега О. Духовна перлина Трускавця: Церква Святого Миколая / О. Рега. – К., 2006.
30. Сенів І. Трускавець на давній поштової листівці / І. Сенів. – Дрогобич, 2012.
31. Сиривко І. Коронований гусак: Миська рада Трускавця затвердила новий герб міста // Львівські новини (додаток до газети Експрес) / І. Сиривко. – 2007. – 17–24 травня. – С. 10.

32. Смуток І. Дрогобицьке староство в актах люстрації Руського воєводства 1765 року / І. Смуток, Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VI. – Дрогобич, 2002. – С. 473–511.
33. Тимошенко Л. Давній Трускавець (історична довідка) / Л. Тимошенко // Старожитності Дрогобиччини. Науково-популярний краєзнавчий часопис історичного факультету ДДПУ ім. Івана Франка. – 2010. – № 3–4. – С. 16–19.
34. Тимошенко Л. Дрогобич в адміністративно-правових та статистичних джерелах XVI – XVII ст. / Л. Тимошенко // Drohobycz miasto wielu kultur. – Rzeszów, 2005. – S. 60–76.
35. Тимошенко Л. Описи Дрогобича XIX ст. / Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VII. – Дрогобич, 2003. – С. 552–561.
36. Тимошенко Л. Описи Дрогобича XIX ст. / Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – 2003. – Вип. VII. – С. 556–557.
37. Тимошенко Л. Рецензія на науково-популярне видання Ігоря Сеніва «Трускавець на давній поштової листівці» / Л. Тимошенко // Сенів І. Трускавець на давній поштової листівці. – Дрогобич, 2012. – С. 5.
38. Тимошенко Л. Трускавець додає собі літ і нічого спільного не має з трускавками (Факти і документи доводять, що всесвітньо відомий курорт набагато старший від тих років, які раніше йому «давали» історики) / Л. Тимошенко // Високий Замок. – 2008. – 1–2 березня. – Субота-неділя.
39. Тимошенко Л. Трускавцю 582 роки / Л. Тимошенко // Літопис Бойківщини. – 2008. – Ч. 1 / 74 (85). – С. 82–86.
40. Трускавець: Краєзнавчий бібліографічний покажчик / Упоряд. І. Б. Матяш, Л. П. Одинока, Р. В. Романовський, І. М. Скибак // Архівні та бібліографічні джерела української історичної думки. – Вип. 9 / Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 2003.
41. Харчук Х. Архітектура курортної забудови Трускавця XIX – першої половини XX ст. / Х. Харчук. – Львів, 2008.
42. Чава І. Часопис «Ziemia Drohobuska» як джерело до історії Дрогобича, Борислава та Трускавця / І. Чава // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. XVI. – Дрогобич, 2012. – С. 565–572.
43. Biedrzycka A. Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej / A. Biedrzycka. – Kraków, 2000. – S. 255–256.
44. Boniecki J. Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej w fotografii. Katalog fotografii z Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (1919 – 1939) / J. Boniecki. – Warszawa, 1996. – S. 64–67.
45. Derwojed J. Barącz Tadeusz / J. Derwojed // Słownik artystów polskich i obcych w polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy. – T. I. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1971. – S. 86 – 88.
46. Jednodniówka truskawiecka. 1911 – 30.05.1936. Wydana przez Komitet obywatelski z okazji jubileuszu 25-lecia pracy prezydenta Rajmunda Jarosza na terenie Truskawca. – Drohobycz, 1936.
47. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. – Kraków, 1998. – S. 191–200.
48. Lorenz Tadeusz. TRUSKAWIEC 1461 – 1936. Zarys historyczny (Praca na stopień doktora medycyny) / Promotor: Prof. Dr med. Witold Ziembicki. – [Lwów, 1938]. – 91 s.+62 s. (Додатки).
49. Lu. Dz. Truskawiec // Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – T. XII. – Warszawa, 1892. – S. 520–522.
50. Makarski W. Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej / W. Makarski. – Lublin, 1999. – S. 277.
51. Maschek Dr. Jak używać kąpieli w Truskawcu i jak się uachować w czasie ich brania? / Dr. Maschek // Gazeta Lwowska. – 1837. – N 82–83.
52. Maschek Dr. Ueber die Heilwirkung der Mineralquellen zu Truskawiec / Dr. Maschek // Mnemosyne Lwów. – 1836. – N 79–80.
53. Mikołaj z Maćkowicz. Truskawiec z okolicami. – Poznań, 1850.
54. Nicieja St. Sł. Kresowe trójmiasto. Truskawiec-Drohobycz-Borysław / St. Nicieja. – Opole, 2009. – S. 7–60.
55. Pelczar Z. Historia rozwoju Truskawca i ulepszenia lat ostatnich / Z. Pelczar. – Kraków, 1909. – 1997 p.
56. Pelczar Z. Studiece Truskawca. 1827 – 1927. / Z. Pelczar. – Drohobycz, 1928.
57. Pilecki J. M. Franciszek Siarczyński. Drohobycz na początku XIX wieku / J. M. Pilecki // Ziemia Drohobuska. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobuskiej. – 2002. – N 16. – S. 124.
58. Pilecki J. M. Truskawiec starszy o kilkadziesiąt lat / J. M. Pilecki // Ziemia Drohobuska / Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobuskiej. – N 17–18. – Wrocław, 2004. – S. 82–83.
59. Pomnik Mickiewicza w Drohobyczu // Przegląd Poznański. – R. 1. – 1894. – N 10. – S. 12.
60. Pomniki Adama Mickiewicza w miastach kresowych // Semper Fidelis. – 1998. – N 1. – S. 23.
61. Qwirini-Popławski R. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii w Truskawcu / R. Qwirini-Popławski // Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej. – T. 6. – Cz.1.

62. Teodorowicz A. Przyroda i literatura Truskawca / A. Teodorowicz. – Drohobycz, 1914.
63. Torosiewicz T. Beitrag zur Kenntniss der Mineralquellen zu Truskawiec / T. Torosiewicz // Mnemosyne. – 1837. – N 25.
64. Torosiewicz T. Beitrag zur Kenntniss der Mineralquellen zu Truskawiec / T. Torosiewicz // Rozmaitości Lwowskie. – 1837. – N 37.
65. Torosiewicz T. Kilka słów o wodach mineralnych w Truskawcu / T. Torosiewicz // Gazeta Lwowska. – 1842. – N 105.
66. Torosiewicz T. Źródło słono-gorkawe w Truskawcu rozebrane chemiczne / T. Torosiewicz // Gazeta Lwowska. – 1842. – N 43.
67. Torosiewicz T. O wodach mineralnych w Truskawcu / T. Torosiewicz // Gazeta Lwowska. – 1843. – N 47.
68. Truskawiec // Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej / Oprac. A. Zarnowski. – Kraków, 1996.
69. Truskawiec // Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – T. XV. – Cz. 2. – Warszawa, 1902. – S. 664.
70. Truskawiec // Wiadomości Turystyczne. Organ polskiej i wszechświatowej turystyki. – 1932. – N 5–6–7. – Maj-czerwiec-lipiec. – S. 40–41.
71. Truskawiec-Zdrój: Ilustrowany przewodnik po zdrojowisku i okolicy z mapami oraz wykresem. – Lwów-Truskawiec, 1933.
72. Więckowski M. Borysław i okolice / M. Więckowski // Myśl Polska o Kresach. Dodatek do Myśli Polskiej. – 1996. – R. 55. – N 7. – S. II.

REFERENCES

1. Alperyn A. Y. Kurort Truskavets / A. Y. Alperyn. – Lvov, 1969; 2-he vyd. – Lvov, 1970.
2. Batiuk T. Soliani zhupy Drohobyt'skoho starostva u XVI – XVIII st. / T. Batiuk // Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. XI–XII. – Drohobych, 2008. – S. 130–132.
3. Viddil rukopysiv L'vivskoi Natsionalnoi biblioteky im. V. Stefanyka NAN Ukrainy. – F. Bavorovskyykh. – Spr. 1104/I. – Ark. 1–83 (opys Truskavtsia – Ark. 30–41).
4. Hrechyl'o A. «Pro symboliku mista Truskavtsia» / A. Hrechyl'o // Holos Rady. – 1992. – № 2–3 (8–15 sichnia). – S. 4;
5. Hrechyl'o A. Huska – ptytsia ne prosta, huska – symvol Truskavtsia / A. Hrechyl'o // Frankova krynysia. – 1992. – 27 bereznia. – S. 4;
6. Hrechyl'o A. Pechatky sil Drohobyt'skoi okruhy kintsia XVIII st. / A. Hrechyl'o // Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk. – Drohobych, 2000. – Vyp. IV. – S. 419–428.
7. Hrechyl'o A. Pro vidnovlennia davnoho symvolu Truskavtsia / A. Hrechyl'o // Halytska zoria (Drohobych). – 1992. – № 7 (25 sichnia). – S. 3.
8. Hrechyl'o A. Pro vidnovlennia davnoho symvolu Truskavtsia / A. Hrechyl'o // Halytska zoria (Drohobych). – № 4 (22 sichnia). – S. 2.
9. Hrechyl'o A. Symvoly mista Truskavtsia / A. Hrechyl'o // Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. XI–XII. – Drohobych, 2008. – S. 659–662.
10. Huzar Z., Matsiuk O., Skybak I. Korotkyi narys istorii Truskavtsia / Z. Huzar, O. Matsiuk, I. Skybak. – Truskavets-Lviv, 1997.
11. Danyliuk Yu. Z., Dmytruk V. I. Truskavets / Yu. Z. Danyliuk, V. I. Dmytruk // Enytsklopediia istorii Ukrainy. – T. 10: T-Ya. – Kyiv, 2013. – S. 169–170.
12. Ysaevych Ya. D., Senyuk L. T. Truskavets / Ya. D. Ysaevych, L. T. Senyuk // Ystoriia horodov y sel Ukrainskoi SSR. Lvovskaia obl. – K., 1978. – S. 673–680.
13. Isaievych Ya. D., Khalus P. I. Truskavets / Ya. D. Isaievych, P. I. Khalus // Istoriia mist i sil Ukrainskoi RSR. Lvivska obl. – K., 1968. – S. 838–848.
14. Koval H. I. Truskavets – pohliad kriz viky / H. I. Koval. – Lviv: Karty i Atlasy, 2014. – 78 s.: fot.
15. Litopysets Viacheslav. Truskavets – volodar zhyvoi vody / Viacheslav Litopysets. – Drohobych, 2008.
16. Liustratsii korolivshchyn ukrainskykh zemel XVI – XVIII st. Materialy do reiestru rukopysnykh ta drukovanykh tekstiv / Uklala R. Maiboroda. – Kyiv, 1999. – S. 207.
17. Markov Y. Y., Shatyрко A. S. Truskavets / Y. Y. Markov, A. S. Shatyрко. – Lvov, 1965.
18. Matsyevskiy A., Matsiuk O. Truskavets za 500 let (1469 – 1969): Biblyohraficheskyi ukazatel / A. Matsyevskiy, O. Matsiuk. – Lvov, 1972.
19. Matsiuk O. Z istorii Truskavtsia / O. Matsiuk // Drohobyt'skyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. II. – Drohobych, 1997. – S. 13–18.
20. Matsiuk O. Zamky i fortetsi Truskavtsia / O. Matsiuk // Halytska brama. – 1995. – № 5; 1996. – № 17.

21. Matsiuk O. Zamky i fortetsi Truskavtsia / O. Matsiuk // Frankova krynytsia. – 1995. – № 42; 1996. – № 5
22. Matsiuk O. Pamiatky oboronnoho budivnytstva Truskavtsia / O. Matsiuk // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. I. – Drohobych, 1995. – S. 28-32
23. Matsiuk O. Chomu «Truskavets»? Do vydannia «Istorii mist i sil Ukrainskoi RSR» / O. Matsiuk // Radianske slovo. – 1964. – 11 sichnia.
24. Matsiuk O., Skybak I. Korotkyi narys istorii Truskavtsia / O. Matsiuk, I. Skybak. – Truskavets, 2000.
25. Olkhovyi Ya. Zahadka nazvanyia Truskavtsa / Ya. Olkhovyi // Truskavetskaia zdravnytsa. – 1988. – 12 avh.
26. Olkhovyi Ya. A istyna vyiavylasia poseredyni... / Ya. Olkhovyi // Halytska Zoria. – 2000. – 3 zhovtn.
27. Olkhovyi Ya. Truskavets – soliane dzherelo / Ya. Olkhovyi // Radianske slovo. – 1972. – 22 berez.
28. Pelchar Zenon, doktor. Istoriia rozvytku Truskavtsia i vdoskonalennia ostannikh rokiv: Ohliad ozdorovcho-balneolohichnykh i turystychnykh materialiv / Per. z pol. H. Zaborovskoi i N. Boisan. Nauk. red. I. Stakhiv. – Truskavets, 1997.
- 28/1 Prystai O. Z Truskavtsia u svit khmaroderiv. Spomyny z mynuloho y suchasnoho. Reprintne vydannia / O. Z. Prystai. – T. I. – Drohobych, 2010.
29. Reha O. Dukhovna perlyna Truskavtsia: Tserkva Sviatoho Mykolaia / O. Reha. – K., 2006.
30. Seniv I. Truskavets na davnii poshtovii lystivtsi / I. Seniv. – Drohobych, 2012.
31. Syryvko I. Koronovanyi husak: Miska rada Truskavtsia zatverdyla novyi herb mista // Lvivski novyny (dodatok do hazety Ekspres) / I. Syrovko. – 2007. – 17–24 travnia. – S. 10.
32. Smutok I., Tymoshenko L. Drohobytske starostvo v aktakh liustratsii Ruskoho voievodstva 1765 roku / I. Smutok, L. Tymoshenko // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. VI. – Drohobych, 2002. – S. 473–511.
33. Tymoshenko L. Davnii Truskavets (istorychna dovidka) / L. Tymoshenko // Starozhytnosti Drohobychchyn. Naukovo-populiarnyi kraieznavchyi chasopys istorychnoho fakultetu DDPU im. Ivana Franka. – 2010. – № 3–4. – S. 16–19.
34. Tymoshenko L. Drohobych v administratyvno-pravovykh ta statystychnykh dzherelakh XVI – XVII st. / L. Tymoshenko // Drohobycz miasto wielu kultur. – Rzeszów, 2005. – S. 60–76.
35. Tymoshenko L. Opysy Drohobycha XIX st. / L. Tymoshenko // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. VII. – Drohobych, 2003. – S. 552–561.
36. Tymoshenko L. Opysy Drohobycha XIX st. / L. Tymoshenko // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – 2003. – Vyp. VII. – S. 556–557.
37. Tymoshenko L. Retsenziia na naukovo-populiarne vydannia Ihoria Seniva «Truskavets na davnii poshtovii lystivtsi» / L. tymoshenko // Seniv I. Truskavets na davnii poshtovii lystivtsi. – Drohobych, 2012. – S. 5.
38. Tymoshenko L. Truskavets dodaie sobi lit i nichoho spilnoho ne maie z truskavkamy (Fakty i dokumenty dovodiati, shcho vsesvitno vidomyi kurort nabahato starshyi vid tykh rokiv, yaki ranishe yomu «daval» istoryky) / L. Tymoshenko // Vysoky Zamok. – 2008. – 1–2 bereznia. – Subota-nedilia.
39. Tymoshenko L. Truskavtsiu 582 roky / L. Tymoshenko // Litopys Boikivshchyn. – 2008. – Ch. 1 / 74 (85). – S. 82–86.
40. Truskavets: Kraieznavchyi bibliografichni pokazhchyk / Uporiad. I. B. Matiash, L. P. Odynoka, R. V. Romanovskiy, I. M. Skybak // Arkhivni ta bibliografichni dzherela ukrainskoi istorychnoi dumky. – Vyp. 9 / Ukrainskiy naukovo-doslidnyi instytut arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva. – K., 2003.
41. Kharchuk Kh. Arkhitektura kurortnoi zabudovy Truskavtsia XIX – pershoi polovyny XX st. / Kh. Kharchuk. – Lviv, 2008.
42. Chava I. Chasopys «Ziemia Drohobycka» yak dzherelo do istorii Drohobycha, Boryslava ta Truskavtsia / I. Chava // Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk. – Vyp. XVI. – Drohobych, 2012. – S. 565–572.
43. Biedrzycka A. Bibliografia pomnikow kultury dawnych kresow poludniowo-wschodnich Rzeczypospolitej / A. Biedrzycka. – Kraków, 2000. – S. 255–256.
44. Boniecki J. Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej w fotografii. Katalog fotografii z Archiwum Dokumentacji Mechanicznej w Warszawie (1919 – 1939) / J. Boniecki. – Warszawa, 1996. – S. 64–67.
45. Derwojed J. Baracz Tadeusz / J. Derwojed // Słownik artystow polskich i obcych w polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy. – T. I. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1971. – S. 86 – 88.
46. Jednodniówka truskawiecka. 1911 – 30. 05. 1936. Wydana przez Komitet obywatelski z okazji jubileuszu 25-lecia pracy prezydenta Rajmunda Jarosza na terenie Truskawca. – Drohobycz, 1936.
47. Kościoły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego. – Kraków, 1998. – S. 191–200.
48. Lorenz Tadeusz. TRUSKAWIEC 1461 – 1936. Zarys historyczny (Praca na stopień doktora medycyny) / Promotor: Prof. Dr med. Witold Ziembicki. – [Lwów, 1938]. – 91 s.+62 s. (Dodatki).
49. Lu. Dz. Truskawiec // Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – T. XII. – Warszawa, 1892. – S. 520-522.
50. Makarski W. Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej / W. Makarski. – Lublin, 1999. – S. 277.

51. Maschek Dr. Jak używać kąpeli w Truskawcu i jak się uachować w czasie ich brania? / Dr. Maschek // *Gazeta Lwowska*. – 1837. – N 82–83.
52. Maschek Dr. Ueber die Heilwirkung der Mineralquellen zu Truskawiec / Dr. Maschek // *Mnemosyne Lwów*. – 1836. – N 79–80.
53. Mikołaj z Maćkowicz. Truskawiec z okolicami. – Poznań, 1850.
54. Nicieja St. Sł. Kresowe trójmiasto. Truskawiec-Drohobycz-Borysław / St. Nicieja. – Opolo, 2009. – S. 7–60.
55. Pelczar Z. Historia rozwoju Truskawca i ulepszenia lat ostatnich / Z. Pelczar. – Kraków, 1909. – 1997 r.
56. Pelczar Z. Studiece Truskawca. 1827 – 1927. / Z. Pelczar. – Drohobycz, 1928.
57. Pilecki J. M. Franciszek Siarczyński. Drohobycz na początku XIX wieku / J. M. Pilecki // *Ziemia Drohobycka*. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej. – 2002. – N 16. – S. 124.
58. Pilecki J. M. Truskawiec starszy o kilkadziesiąt lat / J. M. Pilecki // *Ziemia Drohobycka* / Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej. – N 17–18. – Wrocław, 2004. – S. 82–83.
59. Pomnik Mickiewicza w Drohobyczu // *Przegląd Poznański*. – R. 1. – 1894. – N 10. – S. 12.
60. Pomniki Adama Mickiewicza w miastach kresowych // *Semper Fidelis*. – 1998. – N 1. – S. 23.
61. Qwirini-Popławski R. Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii w Truskawcu / R. Qwirini-Popławski // *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*. – T. 6. – Cz. 1.
62. Teodorowicz A. Przyroda i literatura Truskawca / A. Teodorowicz. – Drohobycz, 1914.
63. Torosiewicz T. Beitrag zur Kenntniss der Mineralquellen zu Truskawiec / T. Torosiewicz // *Mnemosyne*. – 1837. – N 25.
64. Torosiewicz T. Beitrag zur Kenntniss der Mineralquellen zu Truskawiec / T. Torosiewicz // *Rozmaitości Lwowskie*. – 1837. – N 37.
65. Torosiewicz T. Kilka słów o wodach mineralnych w Truskawcu / T. Torosiewicz // *Gazeta Lwowska*. – 1842. – N 105.
66. Torosiewicz T. Źródło słono-gorzkałe w Truskawcu rozebrane chemiczne / T. Torosiewicz // *Gazeta Lwowska*. – 1842. – N 43.
67. Torosiewicz T. O wodach mineralnych w Truskawcu / T. Torosiewicz // *Gazeta Lwowska*. – 1843. – N 47.
68. Truskawiec // *Kresy Wschodnie II Rzeczypospolitej* / Oprac. A. Zarnowski. – Kraków, 1996.
69. Truskawiec // *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. – T. XV. – Cz. 2. – Warszawa, 1902. – S. 664.
70. Truskawiec // *Wiadomości Turystyczne*. Organ polskiej i wszechświatowej turystyki. – 1932. – N 5–6–7. – Maj-czerwiec-lipiec. – S. 40–41.
71. Truskawiec-Zdrój: Ilustrowany przewodnik po zdrojowisku i okolicy z mapami oraz wykresem. – Lwów-Truskawiec, 1933.
72. Więckowski M. Borysław i okolice / M. Więckowski // *Myśl Polska o Kresach*. Dodatek do *Myśli Polskiej*. – 1996. – R. 55. – N 7. – S. II.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2017 р.